

ESZTERGOMI UJSÁG

VEGYES TARTALMU HETILAP.

A HELYBELI LÖVÖLDE ÉS TÖBB INTÉZETNEK VALAMINT A BARSÍ
GAZDASÁGI EGYLETNEK KÖZLÖNYE.

Megjelenik e lap minden héten egy-
szer; vasárnaponkint.

Szerkesztői szállás Buda-utczán
Taxner-féle ház az emeleten, hová a
köziratok s előfizetési pénzek kü-
lendők.

KIADÓ, TULAJDONOS S FELELŐS
SZERKESZTŐ:

SÁNTHA IGNÁCZ.

18. SZ.

Előfizetési feltételek:

Félévre. . . . 3 ft. — kr. o. é.
Negyedévre . . . 1 " 50 " " " "
Egy hóra . . . — " 50 " " " "
Egyes szám 15 kr. o. é.

Hirdetmények a legutányosabb áron
vétetnek föl.

Az esztergomi szőlőművelés és pinczekezelés.

(Folytatás.)

Honnan van azonban, hogy egyenlő déli vagy délkeleti fekvés mellett a szőlőültetvények aljában a fürtök kevesebb cukoranyagot tartalmaznak, mint a hegy oldalában vagy csúcsán? — És honnan van az, hogy laposon fekvő szőlőkben a fürtök mennyisége nagyobb és minősége rosszabb, mintoly ültetvényekben, melyek szeliden emelkedő hegyen terülnek el; s ezek ismét minőség és mennyiség tekintetében elébe teendők azoknak, hol a talaj hirtelen meredékre emelkedik?

A felelet következő:

1. A napsugár a völgyet reggel későbbben éri, s estve korábban elhagyja.

2. Már a talajról való értekezésünkben megemlítettük, miszerint csak akkor indul a vinyege örvendetes tenyészetnek, ha földje könnyű s porhanyó, tehát nem oly kövér, mint a völgyekben találtató földnek; és ha a hegy oly alkotásu szelid dőléssel bír, hogy a víz oly hosszú ideig megne állhasson rajta, mint a völgyben, sem oly hamar le ne folyhasson róla, mint a szerfölt meredeken emelkedő ültetvényekről; mivel az első esetben a rothadás könnyen beállhat s a bor vizes és erőtlen leend míg az utóbbiban a gyök kevés, vagy épen semmi tápot nem találván, a tökékek nagy szárazság miatt elvesznek.

Számos oly szőlőkertünk van Esztergomban, melyek délnek, vagy délkeletnek dülnek, tehát legkedvezőbb fekvéssel bírnak, csak a hegyhát, melyen kiültetvük, annyira meredek nem volna. Mily kitünő szőlökké válhatnának ezek, ha az illető tulajdonosok azoknak beültetése előtt több gondot fordítottak és az egyengetés (planírozás) költségeit kevésbbé kimélték volna.

Azonban még idején van az elmulasztottat, ha nem is egyszerre, de lassankint, kipótolni. Legszebb szőlőültetvényeink a hol év óta tartó kedvezőtlen időjárás következtében legnagyobb-részt tönkretétettek. Látjuk, miként a tulajdonosok az elvesztett tehetségök szerint, új ültetéssel pótolni iparkodnak. Valljon nem most volna-e legkedvezőbb alkalom, midőn a szőlőtulajdonos urak, többé vagy kevésbbé kénytelenek új ültetéseket csinálni, nemcsak a talajhoz mért jó választást tenni a vinyegében, hanem ott, ahol a hegy oldal igen meredek, ha másként nem, lépcsőzetes beosztások (Terrasse) által, eme vizás helyzetnek véget vetni? Nagyobb érthetőség okáért szívesen mellékelnök ide az ily eljárásnak rajzát; azonban, az amugy is kevés előfizetővel bíró „Esztergomi Ujság“(*) tisztelt szerkesztőségétől a fametszéshez szükséges költségek nem lévén kívánhatók, azért csak szóval iparkodandunk a dolgot lehetőleg érthetővé tenni.

Tegyük fel, volna oly szőlőnk, melynek fekvése valamivel kisebb meredekségű volna, mint közönséges háztetőink, s hossza tenne 50 ölet. Osszuk el e hosszúságot 5 egyenlő részre, így egy ily részre esik 10 öl. Assunk szélteben 3 vagy 5 lábnyira lefelé, amint t. i. a helyzet kívánja, és egyengessük ki azután mindegyik részt, olyképen, hogy a fölülről lehuzott föld a legfelső s a legalsó pont közti magasság különbséget meg lehetősen kiegyenlítse; mindazonáltal őrizkedjünk a részeket tökéletesen vízirányos táblákká egyengetni. Ha ezt egész aljáig így folytatjuk, szőlőnk lépcsőzethez hasonló alakot nyer, hol minden egyes lépcső 3 vagy 5 lábnyi magas és 10 ölnyi széles fölülete szeliden lejtős. Minden lépcső

*) Biz igaz.

végére csatorna alkalmazandó, melyek nagy esők alkalmával a meggyült viz, legolesóbban nyers deszkákból összeillesztett csatornán a legközelebbi alsó lépcső csatornájába vezetetik.

A táblák egymásközi összeköttetése, ha minden fényüzést mellőzni akarunk, legezlszerűbben történik lépcsők által, melyek minden egyes osztálynak falalaku függélyes metszvényébe ásandók. Nem kell attól tartani, miszerint az ez által előidézett talajvesztesség és költség tetemes leend, mivel mindkettő a bővebb és jobb termés által nemsokára eléggé kipótoltatik.

Ha a szőlőbirtokosok, kik jelenleg ilyen meredek fekvésű szőlőtereket tulajdonuknak neveznek, kezöket szívökre tevén önmaguktól kérdezik: Mennyi itt az általános haszon tíz év óta annyi fáradság és költség után? — Akkor, hacsak önmagukat nem akarják ámitani, meg kell vallaniok, — „*néhány száz forintnyi veszteség.*“ És miért?

Mert 1-ör az ily szőlők kevés nedvességet tarthatnak meg, következésképp a tőkét gyakran meg kell ujitani.

2. Mivel a nagy költséggel fölvetetett trágya által a talaj még szárazabbá s melegebbé tétetett, míg maga a trágya, kellő nedvesség hiányában, a helyett, hogy megrothadt volna, csak megpénészledett; annyira, hogy az a földben, mint száraz tömeg, még számos évek múlva is megtalálható; amiről meggyőződni a szőlőtulajdonosoknak elég alkalmuk lehetett.

3. Mivel minden döntés és új elletés az ily szőlőkben keveset használ, mert záporosók alkalmával a föld a tőkék alul elmosatván, s ezek néhány év múlva ismét egy lábnyira állanak ki a földből; aminek ismét azon rossz következése van, hogy nyáron a gyökök, mivel majdnem a földszinén vannak, a nap heve által, és télen gyakran a fagyok által sokat szenvednek; maguk a tőkék pedig mindig a legkeményebb fagyoknak vannak kitéve, mivel lehetetlen annyi földet összekaparni, melylyel ily magas tőkék betakartathatnának.

Továbbá, kiknek a fönt leírt lépcsőzetes egyengetés fáradságosnak és költségesnek tetszik, azok huzzanak szőlőjök szélességében minden 20-ik öl után egy erős karókból álló sövényt. A beállandó esőzések alkalmával lemosott föld a sövényeknél összegyűl és mindig magasabb lesz, annál fogva az alsó tőkék minden évben följebb metszendők, hogy azok daczára a föld évenkénti emelkedésének, a talaj színe fölött maradjanak. Ezáltal a szőlőkert évek multával önként terrasse alaku tekintetet nyerend, és a meredek részek szeliden lejtő sík táblákká alakulnak. Minden így támadt terrassenak felső része aztán, melyek a tőkék a földtől megfosztottan állanak, vagy újra beelletendő, vagy pedig döntés által ismét rendbehozandó lesznek.

Hogy oly tőkék, melyek a sövény mögé kerültek, néhány évig árnyékban állanak és rossz gyümölcsöt hoznak, önként értetik; ez azonban ideiglenesen lesz így, addig t. i. míg az egyenítés bevégeződik. E csekély kárt az által lehet bőven kipótolni, hogy a sövény nap felé néző része hosszában szőlőt ültetünk és azt léczezetre (Spalier) kötve, magasra neveljük, mely eljárás minden lépcsőzetes ásatásoknál, a falazat hosszában, mint igen bő termést hozó ültetvény, ajánlatos.

(Folytatjuk.)

K . . n.

„A télutó és tavasz.“

Bár hogy megtetszett lakásod,

Még sincs már itt maradásod;

Erős karod bár ki tárod,

Tőled már senki sem fél;

Mert a zsenge gyermek is már,

Véled könnyen harcra kél.

Magadnak hont szereztél itt,

Bizony pedig senkisémet hitt;

S még is akarsz vivni harcot?

Ó te gyáva — jövevény!

Majd vallat veled kudarcot,

A mosolygó verőfény.

Könnyé olvaszt, a napsugár;

S a szomjas föld rád esdve — vár,

Hogy elnyelje jeges várid —

Nem lesz más, csak gyáva gőz;

Ki gondolta, hogy egy szelid

Szellő téged így legyőz?

Lám mily gyáván odább álltal,

Országokat oda hagytál;

Senkisémet sóvárg utánad,

Nyomaidra holt szem néz;

Unalmaddal dult a bánat,

Mert üvöltél — mint a vész.

Ideje, hogy pusztulj innen,

S tavasz had enyelegjen,

Mert ha tovább is lépteted,

Imádott hazám földjét;

Óh zord tél! akkor elveszed,

Keblem minden reményét.

Menj el tehát! te gonosz tél —

Oda, honnan ide jöttél;

Rád itten nincs semmi szükség,

Jött helyedbe szép tavasz;

Bár jöne vele nagy bőség,

S szép hazánkra nagy vigasz!

Bájos dallt zeng a csattogány,

Énekivel telt a magány;

Bár hazánk is énekelne,

Vigasz dallt napjaidon!

S elégtőség tündökölné,

Hazám minden tájidon!!

Lehoczky Vincze.

TÁRCA.

A thea.

Midőn Angolhon (1765—67.) éjszak amerikai telepítvényeire több rendbeli adót szabott volna egyetemben, azon rendelettel, hogy némely kereskedelmi cikket névleg: a theát, üveget és papirost, csupán csak és egyes egyedül az anya-angolhonból szabadna nekik kereskedésbe venniök és ezt is bizonyos adó viselése mellett, az amerikaiak egyes akarattal kimondták, hogy inkább akarják e cikkeket nélkülözni, mint angolkézből adóztatás mellett kereskedésbe venni. E cikkek egyikétől ugyan nagyon nehezen esett nekik a megvásárlás ezen a megélésre oly elkerülhetlenül szükségesnek vélt cikk az amerikaiak kedvencz itala a *thea* volt. De azt angol kézből venni gyávaságnak tekintették volna, tehát inkább nyultak a panyol és francia csempészők által, habár igen drágán ajánlott *thea* után. Három polgár e csempésző kereskedésen angol örök által rajta kapva, életével lakolt, ezek mint a szabadság vértanúi ünnepevényesen temették el. Ily nyilvános demonstratio után, a sok megbukott angol *thea* kereskedő kérésére és a délindia kereskedelmi szövetség (indiahouse) — melynek ekkor csak Londonban 17,000,000 font *thea* volt raktáron — sürgetése folytán, végre reá állott az angol kamara az oly nevezetessé vált *thea-acta* (1773) kiadására, mire azonnal temérdek *theával* terhelt angol hajó jelent meg az északamerikai kikötőkben; de mind hiába az amerikaiak egyszer megfogadták, hogy nekik többé e cikk angol kézből nem kell, és ehhez hűen ragaszkodtak, nem maradt tehát más hátra, mint hogy a hajók Londonba visszaevezzenek, mit saját tidvükre legtöbbször megis tettek. Azon néhány hajóra pedig, melyek Boston kikötőben visszamaradtak reá törtek, az indoknak átöltözött polgárok és szétvervén a csomagolást 18,000 font *theát* a tengerbe öntöttek. Ezen eljárás nem volt más, mint Angolhonnak harczot üzeni, mi valóban életbe is lépett, és oly erélylyel folyt az amerikaiak részéről, hogy Angolhon a legnagyobb erőmegfeszítés és áldozások mellett is kénytelen volt 1783-ban a *párisi békében* az éjszak amerikai egyesült államok szabadságát elismerni. A *thea* tehát egyik okozója az oly nevezetes északamerikai szövetséges államok alapításának, és így nemcsak mint igen fontos kereskedelmi, hanem mi több, mint világtörténeti jelentőséggel bíró cikk is veszi igénybe figyelmünket.

A kereskedésben *thea* név alatt a *thea cserjének* (*thea chinensis*) szárított levelei értetnek. Ezen bokornak a tenyésztés által különösen három fajta képződött ki, ugymint: a *zöld*, a *barna*, és a *bohea* faj és ezek a nálunk közkedvességben részesülő

camelliával együtt *ternstroemiaceák* családjába számítatnak. Mindég élénk zöld leveleik a mi cseresnyefánk leveleihez igen hasonló, illatos fehér virágaik szintén hasonlítanak a cseresnyefa virágaihoz, de kétszer oly nagyok és a zöld később barnás gyümölcsbogyókkal egyszerre diszítik a szabadban 20—30, ültetvényekben pedig csak 3—4 lábnyira emelkedő cserjéket, melyek utóbbi állapotban sokkal több mellék ágakkal és sűrűbb levelezéssel bírnak.

A *thea* tenyésztés következőleg történik őszszel 8—10 bogyóból hintetik el a mag egy kis körben, tavasszal a magasabbra emelkedett csemetéknek közép hajtása kicsipetik és majd kert és réteknél sövényül, majd a kereskedés számára könnyen öntözhető, a mi szőlőkerteinkhez hasonló, lejtősen fekvő, homokos és fővenyköves hegyoldalokban helyeztetnek el, körülbelül másfélrófnyi távolban, ahol már a harmadik évben dusan leveleznek, melyektől két egész négyszer fosztatnak meg évenként, de ezen csonkítás által annyira kimerítetik életerejük, hogy már az ötödik, legfeljebb hetedik évben, kiszáradnak és magból növeztettek által pótoltatnak.

E nemes növény ős *hazája* *Sina* és *Assam* a hol *teh* név alatt ismeretes és a 23° 8' egész 39° 54' éjszaki szélesség alatt fekvő 5—800' tenger színe felett emelt terasszokon terem, ezen a sinaiaknál *theaországnak* nevezett tartomány nyugaton Tibetig éjszakra pedig Pekingig terjed és a sinai császárság mérsékelt éghajlatú délkeleti részét képezi. Itt már ősidőktől fogva használtatott a *thea*, mint *Volger* tudor megjegyzi, „az ivó víz javítására,“ de kellemessége őt az egész föld lakóival megkedvelteté, és így minden tartományokat a „meny-nyei birodalom“ adózáivá tette.

A *thea* első költözését kétségkívül Sinából a nem távol fekvő *Japánba* tette a hol második *hazára* akadt és már 810-ben Kr. U. sz. u. *tsia* név alatt — mint jelenleg is — közkedvességben részesült. Itt a 30 és 33 éjszaki fok közötti tartományokban gyönyörű *thea* ültetvények (*plantage*) vannak. —

Europában a velencei *Ramusio* 1550-ben kapott legelőször a sinai *theáról*, perzsa kereskedők által tudomást.

1610-ben a holland-nyugat-indiai kereskedelmi társaság (*indiahouse*) zsályalevelekért egy csomag *thealeveleket* kapott, és ez volt az *első thea*, mely *Europába* hozatott. A behozók neve megörökítettett a „hollandi *thea*“ elnevezetben.

1638-ban orosz zóni utazók *coboly* prémekért cseréltek be sinai *theát*, mely Moskauban nagy tet-
széssel fogadtatott.

1664-ben adott az említett indiahouse társaság II. Károly angol királynak két font thea ajánlódékul kinek ez annyira megtetszett, hogy

1667-ben egy hajót indított Sinába azon meghagyással, miszerint onnan 100 font thea hozzon.

1669-re van az említett társaság évkönyveiben az első thea szállítás feljegyezve mely 143½ fontot tett.

Ugyan ezen időben III. Frigyes dán király is behozza a theát országába.

Mily gyorsan terjedt a theávali élés az egész művelt világban, és különösen az angol tartományokban mutatják a cikk elején mondtak és azon körülmény, hogy az 1721-ben tehát csak 30 évvel az indiahouse első szállítása után, már egy millio font hozatott Angolhonba.

1855-ben Angolhonban egyedül 84,400,000 font hozatott be, melyből ott 64 millio font fogyasztatott el. E fogyasztás évenként nő.

Ily nagy kelendősége a theának okozta, hogy azt Sina és Japanon kívül, legujabban más tartományokban is törekedtek meghonosítani. Eddig igen sikerült a tenyésztés *Jáva* szigetén a hol 1856-ban 1½ millio font termesztetett. Nemkülönbben nagyon termékenyek az angolok *assami* (keletindian) telepítvényei, a honnan 1856-ban 640,000 font jött kereskedésbe, sőt még többre is jogosítja a reményt ezen ősz hazája a theának. Említésre méltók még *Manipour* (szinte keletindian) *Korea* és *Ceylon* termései; igen silányok azonban a *jóremenyfoki*, *Riojanairo* és sz. *Helena* telepítvények. A thea az európai fűvészkertekben igen lassan nő, ritkán virágzik és rövid idő múlva kihal.

Sinában a thea termesztést évenként 500 millio fontra teszik, melyből tetemes mennyiség szállítatik Európába, ennek roppant értéke földözésére Angolhon saját készítményeit kívánta kiszolgáltatni, melyek elfogadását felfegyverzett kézzel ki-
eszközölni törekedett is.

A tengeri szállítás legnagyobb mennyiségben történik: Schanghai, Kanton és Foo-cho-foo kikötőkből.

A theának szörnyű sokféle *fajai* vannak a sinai thea ismerő 700 niancenal többet bir megkülönböztetni, mindezek azonban vagy zöldek vagy feketék, mely szín régebbi vélemény szerint a különféle bokroktól származásnak tulajdonított, de ujabban, különösen *Fortune* angol fűvész tapasztalatai folytán — ki több évekig tartózkodott Sinában — kiderült, hogy az csak a begyűjtött levelek kezelési módjától függ. A frissen szedett thea levelek a *zöld thea* számára melegített katlanokba tétetnek, hogy belőlök a nedves és ártalmas részek, mennél előbb elpárologván; aromát kapjanak és kellőleg kiszáritva összegöngyölítenek. A *fekete thea* számára a leveleket a szabadban vizgöz és a napsugarai által szokták kiszáritani, a thea tartományokban e célból minden ház előtt, bambus

nádból szárító állványok vannak felállítva. Mennél nagyobb szorgalommal történnek a műtétek annál nagyobb értéke van a theának is. De ezen kívül a thea jósága a korszaktól is függ, a melyben a levelek gyűjtettek, így a *schow chun* vagy *valódi császár thea*, a thea fajok legjelesbike, az első aratásnál szedett legszebb levelekből, császári hivatalnokok felügyelete mellett készül; ennek fontját maga a sinai császár másfélszáz tallérral fizeti. Ezen faj nem jön kereskedésre, azon thea, mely ezen vagy imperial-gyöngy és virág-thea név alatt jó Európába igen alárendelt zöld thea faj. A *zöld thea* fajhoz tartoznak még: a *gobee haysan* vagy *hysson* thea (*Hayson* Kalmár neve után); a *puskapör* vagy *aljófár thea* igen apró szemekben; a *soulang* vagy *tschulang* thea; a *tonkay* — *singlo* — *toankey* vagy *tunke* thea, mely az ál, császártheával együtt a legsilányabb. A *fekete thea* vagy *theebou* fajokhoz tartoznak: a *karavan-souhong*- vagy *oroszthea* e *pecco* vagy *pekao* thea, a *congo* vagy *bongsothea* a *campu* vagy *semlothea*, a *padre-souhongthea* és mások. Ázsia belsejének hegyes vidékei felé téglalakban küldetnek a thea hulladékok, melyek saját nedvök és mézga, sőt mint mondatik marha vagy juhvér által ragasztatnak össze. Ezen téglaluku theát a mongol és tatár népek, vagy mint levest sós vízben megfőzván tej és lisztel elkészítve emésztik, vagy pénz gyanánt használják. Hozzáuk is jönnek ily összeragasztott thea hulladékok kapér vagy *gundpocodi* thea név alatt de mit sem érnek.

Azon sinai kalmár vagy theatenyésztő, a ki a felsorolt készitésekkel megelégednék, épen nem mondható sinainak, mert ezek a lehető lehetséges módon készítik, sőt hamisítják a theát; a silányabb fajokat illatossá teszik, egy bizonyos olajfa (*olea fragrans*) és *camellia* (C, *sesanqua*) levelei által. A kedvelt zöld színezetet pedig, mint a már említett *Fortune* fűvész saját szemeivel látta indigo, gipo és szalonakő által adják a leveleknek; sőt némelyek annyira mennek, hogy a selyembogár illatos hulladékait keverik a thea közé. De Sinába, még nincs a hamisításnak vége, jól értik azt Angliában is, a hol közéje: szil — tapoly — kőris — fűz — platan — bikk-fa, földi eper stb. leveleket kevernek oly mértékben, hogy az ember inkább akármit mint sinai theát vesz. Sőt beszélnek, hogy Angliában oly gyárak is vannak, melyek a már egyszer használt theát sinai módon újra elkészíti. Az ilyen theákkal az ember azután annyira megy — mint egy jeles orvos mondá — mintha szénapelyvát főzött volna meg. Sőt legujabban „*theapor*“ név alatt oly valami készítmény jó kereskedésbe (ez is Angliából), melyben minden más van de thea nem, sőt *Willkomm* tudor nyilatkozata szerint oly részekből is áll, melyek mérgesek, *Hill* angol utazó ki legujabb időben bejárta Szibériát megczáfolja azon veteményt, hogy a theát a tengereni szállítás rontaná meg és azt mondja, hogy azon thea, melyet hajón szállítanak el Sinából már eredetileg rosszabb mint

az, melyet a tatárok Sina éjszaki tartományaiban vásárolnak össze s azután mint orosz vagy *kara-vánthea* jön kereskedésbe. Általában a fekete thea nemeket leginkább lehet ajánlani.

A thea levél vegytani alkatrészei igen hasonló a kávébabéval. E levelek ugy mint a kávészemek friss zöld állapotban aromával nem bírnak, azon viz pedig, mely leforrásukra használtatott izetlen, hogy tehát a thea levelek alkatrészei feloldhatók legyenek, azokat gyöngén meg kell pörkölni, ezt már a sinaiak teszik, amint említettük, ekkor körülbelül egy százalék könnyen párolgó *olaj* jó létre, mely a jó ízt és illatot kölcsönzi, mely nagyobb mértékben megemésztve szédelgést és más narkotikus jelenségeket hoz létre. Továbbá jön létre az apró selyem szálakban jegecedő *thein* 2—6 százalékban, ez szagnélküli és keserűs ízű; hatásaira nézve annyiban egyforma a coffeinnal, hogy a testbeni anyagváltóztatást hátráltatja, tehát bizonyos fokig a tápszereket pótolja és egyszersmind az idegzetre ingerlőleg és derítőleg hat. Ezen és a feloldhatatlan *kleberen* kívül van még a theában 13—18 százalék *tarmin* nevű savany, mely a kávésavanyától abban különbözik, hogy a vasat megfeketíti. A theaolaj nagypárolgó tehetségének tulajdonítandó azon körülmény, hogy a thea a szabadlégben csakhamar elveszti ízét és illatját, nedvességnek pedig kitéve gyorsan megromlik, azért igen gyorsan történik készítése után, légmentes ónzinu bádoggal és porcellán edényekbei elpakolása. Háznál legjobb azt légmentesen bedugaszolható üvegedényekben tartani.

A thea főzésnél leginkább oszlatatnak fel a lényeges alkatrészek akkor, ha a levelek eleinte csak kis mennyiség forró vízzel öntetnek le és csak néhány percz után a többi vízzel. Oroszországban tett tapasztalatok folytán az említett *Hill* azt mondja, hogy a thea legizletesebb akkor, ha felolvasztott hó vagy jégvízzel készítetik.

A sinai, theáját minden hozzátétel nélkül iszja, s ez oly nagy mennyiségben történik, hogy a „szent ország“ némelyik lakója naponként 20—40 csészével szörpöl ki. Amint nálunk kávéházak vannak, úgy vannak Sinában és Japánban theaházak és kertek, különösen híresek az oodsi és osioi theakertek Japánban, melyekben a legujabban ezen „a naptól teremtet“ országot látogató *Perri* tengernagy embereivel sok élvezetet talált.

— Európában czukor és tejen kívül, vörösbor, rum, vanille stb.-vel keverik a theát, ha ez nagy mértékben történik a thea ártalmassá lesz és bággyadtságot, gyomor és ideggyengülést szivszorulást, dobogást és több más bajokat okoz, holott a mérsékelten használt thea igen jótévő, különösen téli időben a kellemesen felderítő és ébresztő hatása van, azért az éjszaki vidékek lakói, az éjszakai-amerikaiak, az orosz, angol és hollandiak, sőt a német birodalmiak is nagy kedvelői a theának. A

theaivók száma évenként növekszik, jelenleg 500 milliora, tehát az emberiség összes felére tétetik.

A sinai thea alig képes ezen nagy keletjét kielégíteni azért ezen ital kedvelői más theaféle növényekhez is folyamodtak, így délamerikában közkedvességben részesül az ugynevezett *paraguiai thea* vagy *maté*, (*ilex apuifolium* levelei) íze és illatja hasonló a sinai theával, habár a növények igen különbözők. Ezen ital már délamerika öslakóinál az európaiak megérkezése előtt ismeretes volt. Délamerika erdei bővelkednek e fában. Theát nyújtanak továbbá *kóka cserje* (*erythroxylon coca*) levelei, melyek rágatnak is, ugyszintén a földieper, méhfű stb. levelei.

Némethy Lajos.

De Villeneuve-Trans Helion.

zuáv altisztnek élete és halála. Irta gróf de Ségur Anatol, a francia államtanács tagja.

Franciaából az V. kiadás után.

(Folytatás.)

Szüleinek szívét aggodalommal töltötte el kedves gyermekök Párisbani léte, hol ő a nemzetörseget fenyegető számos veszélynek volt kitéve; miért is szívöknek forró kívánsága oda ment ki, hogy szakaszsa meg egyidőre jogtanulmányait, és jöjjön vissza Nancyba. Azonban ösmervén fiuk hajlamát, haboztak ők ez áldozat hozatalára fölszólítani. De Villeneuve Helion más uton értesülván anyjának ez aggályáról, és attól tartván, hogy ez által egészsége szenvedni fog, bámulatos önmegtagadással anyjának azon ajánlatot teszi, hogy ő bucsut vesz a párisi élettől, melyet annyira szeretett, lelép állásáról, melyhez annyira vonzódott, minthogy az veszélyekkel van egybekötve, és így ha nem is kötelességét, legalább legbensőbb vonzalmát neki áldozatul hozza. Nem állhatom meg, hogy azon levelét, melyet ez alkalommal édes anyjának írt, csaknem teljesen ne közöljem: megható lelki fönséget és gyermeki gyengédséget tanusít.

„..... Engem a jövő nem nyugtalanít; az, az Úr Isten kezében vagyok; Ő e tekintetben azt fogja tenni, amit akar, s az amit akar mindig jó lesz, ha mi részünkről mindig teljesítjük kötelességünket. Az élet nagyon rövid ideig tart, fűdolog, hogy azt jól töltsük el; az élet minden állásában, ha megteesszük azt, amire köteleztetünk, bizalmunkat a jó Istenbe helyezvén boldogok lehetünk... A * * * plebános jól ösmer engemet; mert ő neked ugyanazt mondotta, amit én magam is mondtam, hogy t. i. én mindig kész leszek még meggyőződéselem feláldozásával is akaratosakat teljesíteni. De más részről arról is megvagyok győződve, hogy Te sohasem akarnál általam valami gyavaságot követtetni el; Te engemet sokkal inkább szeretsz, hogy sem azt ne tudnád, miszerint az én meggyőződése szerint; az boldog nem lehet, ki valami alávalóságot követett el... De mégis ha gyengéd érzeted a dolgokat nem teljesen jogosaknak látja, biztosítalak arról, hogy sokkal inkább fogok örülni azon, ha Tégedet minden nyugtalanságon kívül látni foglak. Az én leghőbb ki-

vánságom oda megy ki, hogy Te boldog légy, és én minden kitelhetőt fogok megtenni, csak hogy azzá lehess”.

A fiokra valóban méltó szülők azt felelték neki, hogy ők ez áldozatot tőle nem kívánják, s ennél fogva, hogy ő csak Párisban maradjon. E válasz őt hála- és örömmel töltötte el.

„Igy tehát Te, irá ő válaszában, édes jó Anyám, jog-tanulmányaim bevégezése miatt engem Párisban hagysz? Miután azt mondod, hogy sem a te, sem jó anyámnak egészsége nem kívánja távozásomat, itt maradok, és hogy itt hagysz, ezért Neked halás köszönetet rebegek. De ha azt éreznéd, hogy távollétem rossz hat Reád, ne késsél haza hini engemet, és légy meggyőződve arról, hogy az Öröm Titeket boldogíthatni engem teljesen kártalaníthatni fog.”

„Ha Párisbani létemnek örülök, irá ő más ízben, ezt csakis azért teszem, mert itt naponta nyilhatik alkalmam valamely jó ügynek szolgálhatni... Én mindig mondtam Neked, hogy sajnálkozom azon tétlenség fölött, melyben annyi fiatal ember, és én leginkább, élni kényszerül; innen támadnak a tilos vágyak, a jó magaviselet nehézségei, s annak öntudata, hogy jök semmi tekintetben sem vagyunk. Azt is mondtam többször Neked, hogy ha háboru ütne ki, én az abbani résztvevéstől nem bírnám magamat visszatartani. És ime! mi itt válságos idöket élünk; úgy vagyunk itt, mintha táborban állanánk, sohasem tudva azt amit a jövő nap hozand. A nemzetörség valóban a főhatalom, ő tesz csaknem mindent. Átláthatod tehát, hogy én boldognak érzem magamat, midön, főleg mint tiszt, a tevékenységben részt vehetek...”

Egy másik levelében pedig hozzá tévé: „Ha a háboru kitör, én azt vélem, hogy E. és B. nagyon jól fogják érezni magokat. A mi idönkben minden becsületes embernek kötelessége azt tenni meg, amit csak lehet: ha a politikai téren szolgálni nem vagyunk képesek, szolgáljunk legalább a csaták terén.”

Szép és magasztos szavak, melyekre később visszafogok jöni, szavak, melyeket ő akkor példája által támogatott, és melyeket Sebastopol falai alatt vérével pecsételt.

E levelek, melyekben szép lelkét teljesen kitárta, eloszlatnak minden kétséget a fölött, hogy ő fölsimerte hivatását, és hogy el is volt határozva adandó alkalmal követni azt. De az oly közelnek látszó háboru elvonult; a februári forradalom által okozott lázongás ha nem is a kedélyekben, legalább az utcákon mindinkább csillapult. Páris csakhamar kivetközött harci jellegéből, mely őt annyi fölkelés színhe lyévé tette, s a katonaság a fővárosban meg újra elfoglalta azon állást, melyet a nemzetörség kényszerült egyelőre átengedni. De Villeneuve Helion tul levén azon koron, melyben a béke idején a katona pályára léphe tendett, de más részről édes atyjának nagyon megrongált egészsége által is visszatartóztatva, más állásról kényszerült gondoskodni, mert a tétlenség előtte elviselhetlen volt.

Ő tehát 1849-ben a külminiszteriumba lépett. De habár ő ott szép előmenetelt tanusított, mégis e cse-

des és vágyaihoz képest nagyon korlátozott állást sohasem szeretett. Az unalom-, a nyugtalanság- és kedvetlenségnek ezen érzete, melyet mindazok tapasztalnak, kik nem hivatásuk körében működnek, ez ülö életet reá nézve veszélyessé tette. A számos és könnyelműen kötött barátságok, s a világ magában véve élvezeteivel való visszaélés egyiránt kártékonyan hatottak reá. Az áhitat gyakorlatai, az ifjúságnak e hatalmas és egyedüli öre lassankint tünedezni kezdettek életéből, és lelkét a külső és belső kísérteteknek szomorú zsákmányaul engedték át.

Többet mondjak-e még? Ő ekkor kikerülte mindazon hálókat, melyeket neki a világ vetett, és csak a jó Isten tudja azt, hogy a gonosz világ hány törbe akarta őtet ejteni! Ő azokat imádság, gyors távozás, s a szétszégekhezi járulás által kerülte ki; mert csakis ezekből meritheti az emberi gyarlóság az Úr Jézusnak kegyelem erejét. De miután e lelki fegyvereket eldobta magától, törbe került, s ez oly kedves, oly magasztos, oly tiszta lélek, ki szívének ártatlanságát 23 éven át megőrizte, ismerni tanulta azt, amit a világ mosolyogva gyönyörnek, s az Egyház könyezve rosznak, bűnnek nevez; ő azt ismerni tanulta, ő e nyög alá görnyedt, de ő azt sohasem szeretett, e vétek nála csak futólagos volt: hite, természeti fönsége sokkal nagyobb volt, hogy sem ahhoz csak egy napon is át tartós hajlamat tanusított volna.

(Folytatjuk.)

Városunk mozgalmái.

— *Folyó hó 24-kén* Gróf Károly István és szel lemdus neje voltak Ő Eminenciájának vendégei, mely alkalommal a bazilikát és sirbölt megtekintvén és a disz ebédnél is jelen levén az nap délután elutaztak.

— *Suppan Zsigmond* esztergomi kanonok és nagy szombati papnöveldei igazgató madocsai apátnak legkegyelmesebben kinevezetett.

— *Mint halljuk*, szathmári leánytanítás és neveléssel foglalkozó apácák anyakolostorából, Ő Eminenciája által, több nagylelkű áldozatból alapított s fenn tartandó új leány-növeldebe ide Esztergomba 10 apácza fog áthozatni, de mikor fognak ezen ker. lemondás hölgyei ide bevezettetni — azt határozottan még nem tudjuk.

— *A közép dunai Magyar gőzhajótársasági részvényesek száma* naponkint növekszik. A. F. polgárunk által körözött aláírási iven; csupán esztergomit láttunk 65-öt, köztük a lángoló felebaráti szeretetről és a közügyek iránti forró részvétéről, egyiránt ismert Magyarország herezeg bibornok primás Ő Eminenciáját őt részvénynyel. A további szükséges teendők végett — mint több lapban olvastuk — f. é. május 8-án a pesti köztelken, délelőtti 10 órakor nyittatik meg a társaság által tartandó közgyűlés; hova városunkból is sokan készülnek.

— *Eleve értesítjük a t. közönséget*, miszerint vendégszínésznőink egyik jelesbjének, Sz. Krisztina k. asz szonynak jutalomjátéka jövő szombaton leend. Ez alkalommal adatni fog „A hontalan magyarok.” Eredeti színmű 3 felvonásban, irta Szigligeti.

Reméljük, hogy a műkedvelő közönségünk sokkal nagyobb számmal fogja megörvendeztetni; eddig dicséretesen működő — jutalmazandót.

— Egy hét óta van itt városunkban Hahn Elias viaszöntő Budáról; láttani műtárlatával (Alettoscop) és életnagyságban látható bonczteni műtárával szerezvén élvezetet közönségünknek. Mind a kettő igen sikerült műdarabokkal van felszerelve; azért ajánljuk a t. közönségnek szíves pártfogásába. Mint halljuk a tulajdonos már holnap bucsut veend városunktól.

Egy szenvedő fájdalmai.

— Nagypénteki Miserere. —

Igy van czimezve: Seyler Károly urnak, az esztergomi főegyházi zenekar igazgatójának legújabb nagypénteki Miserere-je.

A nagy szerzőnek minden műve remek; miséi, vecsernyéi, quartettjei, egytől egyig a ker. művészet nemes ihletétől lengvék át. Szerző remekel midőn rögtönöz, remekel midőn időt hagy magának. Gondolatai mindig nagyszerűek és bájosok, érzelmei mint a hullám elragadók, mint a csermely enyelgők. Nem érthetlen zürzavar az ő zenéje, Seyler művész a hangoknak tökéletes hatalmában, azokat majd főséges, hangzásokban, majd esdeklő lejtvényekben vagy enyelgő változásokban szólaltatja meg, amint teremtő képzelme a kebleket meghatni, elragadni, vagy édesdeden gyönyörködtetni akarja. Röviden, Seyler Károly, művész a szó teljes értelmében.

De térjünk a nagypénteki Miserere-re. Szerző e legújabb művét betegségében írta, s teremtő képzelme nek fél napi munkája. Ha szerző ur egyedül ezen szerzeményével gazdagítja vala az egyházi zeneirodalmat: nem késedelmeznénk az örökre zöldülő koszorút halántékaira fűzni; nem is én mondom ezt kedves olvasó, az ajtatos hallgatók ajkairól csentem e szavakat, kik velem együtt érzék át ama szivemből soha elnem törölhető érzelmeiket, melyeket egykoron a királyi zsoltáros hárfa pengetése mellett zengedezett, s napjainkban a nagy szerző újra elzengett, az ihlettség ama ellenállhatlan erejével, mely a kökemény szívet megrepeszt, valónkat átjárja, a kebleket megreszkedtet, s szemeinkben a töredelem és bánat forró könyeit csalja.

Ime, nyájas olvasó! így működik közre még a művészet is megigazulásunk könnyebb eszközölésére, így ragad meg az egyház, e gondos anya, minden eszközt, mi által gyermekeiben a hit melegét ismét fölélesztetni gondolja s reméli.

Oh legyen örökre áldott az egyház, mely a szépt. művészeteket az emberek üdve s Isten nagyobb dicső-

ítésére felvirágoztatá, s legyen áldva, ezerszer áldva a keresztény művész, ki nevét s tehetségeit, a mindenható Istenség szolgálatában halhatatlanítja. Nehéz művésznnek lenni, de ker. művésznnek még nehezebb; s azért Seyler urat kétszeresen illeti meg a művész elnevezés!

Ha csak szerezni kellene, oh mennyi művész számlálna akkor az egyház kebelén? Én azonban azt vélem, hogy nem lehet keresztény művész, kinek kebelében vallásos sziv nem dobog, ki mielőtt gondolatainak és érzelmeinek hangot adna, nem elmélkedett. A ker. építészet, festészet és művészet akkor élte aranykorát, midőn azt vallásos kenettől ihlet lelkek kezelék. Vagy honnan magyarázható az, hogy az egyik egyházi zeneszerző a hang árján lelkünket égbe ragadja, míg más szivünket érintetlenül hagyja? Onnan, kedves olvasó, hogy az egyik művész át van hatva a vallásosság tiszta s eleven érzetétől, a másik nem.

Seyler ker. művész, mert vallásos és elmélkedő. A vallásosság teszi, hogy csak ker. szellemben tud írni; az elmélkedés, hogy gondolatait és érzelmeit mindig aránylagos hatás követi, s anyagi művészetének viszhangjait a vallási érzület minden kisebb mozdulatánál újra meg-szólamlni véljük. Ilyen Seyler urnak legújabb Miserere-je is. S mi teszi e művet oly nagyszerűvé? Épen a most mondottak. Szerző soha sem szerez zenét szövegre, melyet nem értett, mely fölött nem elmélkedett volna; neki előbb a szöveg tartamától áthatva kell magát éreznie, s csak ez áthatottságból származó entuziazmusban teremti ő tulvilági hangokból teljes zeneszerzeményeit.

A fájdalom mély elragadtatásban lehetett szerző, midőn legújabb Miserere-jét a holt jegyekbe önté, hogy elénekelve egy örök fájdalmat, s kifejezhetetlen keserves panaszt hagyjanak a hallgató szívében! Mint eped, fohászkodik, sir, zokog s örvendez ő a királyi zsoltárossal? Vagy ki nem érzé semmiségét, midőn zengni hallá: Miserere mei Deus: secundum magnam misericordiam tuam. Kiben nem villant meg a tulvilági boldogság örömezzete, hallván: Auditui meo dabis gaudium et letitiam: et exaltabit ossa humiliata. S a: Libera me de sanguinibus Deus, Deus valutis meae: et exaltabit lingua mea iustitiam tuam-nál, kit nem rendített meg az isteni igazság gondolata?

Oh igen mi felfogtuk fájdalmaidat, dicső művész! szemeink megteltek a meghatottság könyeivel, szivünk elszorult, s a szenvedések édes viszhangja megzendül utólag is szivünk hurjain.

Körülményeim nem engedik, hogy Seyler ur ezen nagyszerű művének szorosban zenészeti ismertetésébe bocsátkozzam, ez életirójának leendő föladata. De bár ki vagy, nyájas olvasó, ki e sorokat olvasod, ha tudod a művészt becsülni s szeretni, ne hagyd el Esztergom városát anélkül, hogy a nagy szerzőt látogatásoddal meg ne tisztelnéd. De hol fogod a művészt felkeresni? Talán szerény lakásán? Oh ő ott is leereszkedő nyájassággal fogadand; de ha a művészt akarod látni, karja élén kell őt szemügyre venned. Menj fel a bazilikába, néhány márvány lépcsőzeten a karzatban vagy,

ott tekints körül, s szemeid legott egy közép-termetű, egyszerű, igénytelen kinézésű (mint minden nagy ember) csinos bajuszt viselő alakkal találkozol, s ő az, Seyler Károly, az esztergomi főegyházi zenekar igazgatója. A csengettyűvel csakhamar jel adatik, hogy az ünnepélyes isteni tisztelet megkezdődött, szerző az orgonához ül, s ott kell látnod mint működik ő a hatvannégy változatú óriási hangszere! A máskor majdnem egykedvű s komor kinézésűnek mondható karnagy egyszerre fölélénkül, arcvonásai engednek, szemei szikrákat látszanak lövelni, s ezen állapot majdnem az átszellemültségig növekedik, midőn egy könnyű ugrással karnagyi széken terem, s ez azon pont, hol mint valódi művészt bámulhatod. Mint kiskirály tűnik itt fel az ütőpálczával kezében, melylyel csöndet, hallgatást, erőt, méltóságot, kellemet, fönséget, parancsol, amint azt a művészet követelményei magukkal hozzák. Sok találó vonással tűzhetném e képet még tovább, ha szerző szegénységétől nem kellene tartanom.

Seyler Károly ur legszebb férfikornak örvend, mi remélnünk engedi, hogy az egyházi zeneirodalmat még nem egy s nagyszerű művel fogja gazdagítani, s a közönség, eddig kivívott babérkoszorújába, az érdem és elismerés számos örökzöldjét fűzendi.

Színészetünk.

Hétfőn április 17-én „Viola az alföldi haramia”, a darab részleteiről majd később.

Kedden április 18-án „Napam boldogit”. Szépen kidolgozott vigjáték, csak néhol egyes jelenetei hosszadalmasak, szerzője igen élénken festi a családos házi élet jó és rossz oldalát, és a személyek — mi egy vigjáték főkélléke, különböző jellemek — így például Málnáné a mindig zsörtölösködni szerető anya a hirtelen fellobbanó és Samu bácsi, a perpatvart kerülő hidegvérű öreg ur mily két ellentételő; s így lehet Emmát Marótinéval és Károlyt a férjét a szeles Lige-tivel ellentételezni, és ott van még Antal ez öreg hü cseléd, ki a család közt tölté el az ideje javát a hol meg volt szokva a rendhez, ki hirt se hozni, se vinni nem szeretett, és egyszerre csak a napam-asszony ki akarja forgatni a rendből, melyben megöregedett, s kémül használni a család s főképp ura körül. Egy szóval a da-

rab alakjai egészségesek s elejétől végig megmaradnak saját kellemökben; miután minden személy, mely a darabban játszott igen jól volt személyesítve, így általában — dicséretet érdemel.

Csütörtökön április 20-án Horváth Ferencz javára adott „Domi az amerikai majom” e darab rövid meséje igen egyszerű. A szerecsen — miután azon nőt, kinek egykor erővel vallott szerelmet máshoz megy nőül s férjével gyermekével boldog — bosszúból gyermekével együtt elrabolni akarja; a majom által, ki a rablót a rejtekbe kíséri — felfedeztetik, a nő pedig férjének még elég jókor érkezett segítségével megmentetik; míg utoljára a majom lesz áldozat, mivel a szerecsen társa, szinte bosszúból társáért Tivadarra a férjre lő, a mely lövést a majom fogja fel. — Horváth adá a majmot igen híven utánozva, majom öltöze és alakítása várakozásunkat föltűnulta, — fáradságosan tanult szerepeért szebb számu közönséget érdemelt volna.

Személyzetiek.

— Szabó Károly királyrévi plebános — betegsége miatt — nyugdíjaztatott.
— Hajosi László tardoskeddi káplán pleb. helyettesé,
— Bognár Gáspár pedig hrussói plebános helyettesé neveztettek.

Vegyes hírek.

□ Folyó hó 28-án tájékunkon dühöngő szél alkal-mával reggeli 4 órakor Bogdányban ismeretlen módon tűz támadván, e romboló elem 47 házat pusztított el. Mint halljuk tűzkár ellen egy sem volt biztosítva.

○ Távsürgönyök összhangzó tudósításai szerint Linkoln (az éjszak-amerikai unio elnöke) f. hó 14-én éjjel a színházi páholyban orgyilkolva megöletett. Seward ugyan akkor megbeszítettett, azon szerint fia is. Az atya állapota 15-ki távsürgönyök szerint megnyugtatóbb; a fiu azonban már meghalt. A gyilkosok Boóth nevű testvérek. kik Baltimoriba futottak, ekkoráig még el nem fogattak. Mint írják, Grant tábornok (a híres richmondi csatában győzelem hőse,) csak esetleges távolléte által került ki az ellene tervezett bűnös merényletet. Kétségtelen bizonylatok szerint e gyilkolás, a déli lázadók dühöngő bosszújának — egész világ kedélyére nyomasztóan ható — kifejtése.

Hirdetések.

F. é. márczius hó 31-ik napján Esztergomban Budaútczán Szentgály Ferencz-nő háza előtti járda kövezeten, este 6 óra tájban, helyben állomásozó vadász-zászlóal cs. kir. kapitány Massow ur által; egy tekeresben összehajtott — bizonyos mennyiségű — bankjegyek találtattak.

Minthogy pedig a város hatósága által megtétezt kellő ki-hirdetés után még mai napig sem jelentkezett annak tulajdonosa, a tisztelt cs. kir. katonaság parancsnokságának f. é. 443-ik számú hivatalos megkeresésére, ez uttal azt ismét közhírré teszem kijelent-vén; miszerint ezen összevet annak tulajdonosa — kellő igazolás után — hivatalomban bármikor megkaphatja.

Kelt Esztergomban április 29-én 341 sz. a.

Vándor József m. k.
városi kapitány.

Hirdetmény.

Városunk leglátogatottabb mulató helyén a szigeti fásoron, ma vasárnap nyitattik meg a

Kovács fagyaldája;

(Kiosk) miért is azt, s magát a n. é. közönség tapasztalt pártfogá-sába ajánlani bátorodik.

Kesztergom április 30-án 1865.

Kovács József
czukrász.

Alólt ajánlja a nagyérdemű közönségnek ujontabban fölszerelt bel-és külföldi tárgyakkal ellátott norinbergi dísz és rövidáru kereske-dését melyben különösen ajánlja a n. é. k. a legujabb selyem és más anyagokból ellátott **napernyőit**, igen jutányos árban, legujabb **női sziljak**, továbbá valódi **Pottendorfer pamutját**, mely je-lenleg 10 százalékkal olcsóbban árultatik, szintén mindenféle Cseh-országban készült **hangszereivel** jutányos árban kedveskedik, továbbá **ujabbféle gyermekjátékokkal** nagyon olcsó **Petro-leum lámpák** utazó **Podgyáz ládák** minden formájú **tajt pipák és szopókák**, melyeknek valódiságáért kezkesedik. Ugy-szintén tudtára adja a nagyérdemű közönségnek, hogy megkapta raktárát a híres **komáromi és pozsonyi pipaszáraknak**, melyeket jelenleg sokkal jutányosabban ajánl, egyszersmind hozzávaló igen jó **selmeczi pipák** is vannak nagy választásban. **Floren-tini szalmakalapok** raktárát, valamint a váczi fegyenczházban készült, ugyszintén nádból font kalapokat melyeknek csodálatos ol-csó árát tudatja.

Fölsőbb engedelem utján nyerendő fegyverengedélyvel ellátottak számára szolgál egyszersmint dupla valódi **glütigi sodrony cső-vű fegyverekkel**, melyeknek ára kezkesedik 25 fúttól teltele, **le-főse** szintén legfinomabb **sodrony csövek**, melyeknek ára 50 ttól 65 fútt, a hozzá tartozó vadászeszközök is kaphatók.

Pósta megrendelések pontosan teljesítetnek.

Ékesy Ede,

Muzsik-féle házban kispiaczon.